

РЕЦЕНЗІЇ. ОГЛЯДИ.

Ігор ПАВЛЮК:

**Ці три томи – то ми ...
або про Книгу Життя Миколи Плав'юка – Президента
Української Народної Республіки в екзилі “Україна – життя моє”.
Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 2002.**

Початок 1990-х років.

Весна народів колишнього СРСР.

Зима була затяжна, суворя. Тривалістю в одне середнє людське життя.

У рідні старі гнізда почали вертатися перші ранні птахи, які не померли в чужині: “чуєш кру-кру-кру ...” (за Богданом Лепким).

Тоді, восени, коли вони покидали бездержавну Батьківщину, оте гортанне “кру” асоціювалося із якимось “кедебітським розвідувальним управлінням”, тепер, навесні, – із “кінцем радянської України”, початком України-держави, вимріяної, вибореної, довгоочікуваної і несподівано вільної, в якій “своя правда, і сила, і воля”.

Одним із поводитирів українського перелітного “ключа” був Микола Плав'юк – останній Президент Української Народної Республіки в еміграції, який у 1992 р. прилетів до Києва, щоби передати повноваження і державні символи чинній владі незалежної України.

10-річному ювілею цього передання, а також 75-річчю від дня народження Миколи Плав'юка, видатного громадського і політичного діяча України, багатолітнього лідера української діаспори, Генерального секретаря, Президента Світового Конгресу Вільних Українців, Голови Українського Національного Об'єднання Канади, Голови Організації Українських Націоналістів, і присвячені три ошатно видані книги у твердих малиново-коричневих оправах із різночасовими фотопортретами самого “винуватця подій” на обкладинках.

І. Перша книга-том (Терен В., Хорунжий Ю. Від селянського сина – до державника. 352 с., іл.) – це науково-художня біографія Миколи Васильовича Плав'юка, який народився 15 червня 1927 р. в селі Русові Снятинського району Івано-Франківської області, звідки родом і Василь Стефаник.

Це “розповідь про людину, яка все життя присвятила консолідації та збереженню національної ідентичності свого народу поза межами материзни, здобуттю незалежності та розбудові Української Держави, утвердженню в суспільстві демократичних цінностей”, – читаємо в анотації. А в процесі читання самої книги переконаємося, що ці слова про нього напряду не розходяться із його чином, не лише чинами-регаліями, із словами самого Миколи Плав'юка, викарбуваними на звороті обкладинки: “Мої друзі, співробітники, родина, приятелі пригадують мені мою давню обіцянку: коли у мене буде час, я повинен записати ще те, що я пам'ятаю про пережите і бачене в моєму житті. Мені доводилось зустрічатись із багатьма визначними особистостями нашого політичного, церковного, громадського життя. Про них я буду писати свої спостереження, які, очевидно, будуть суб'єктивними і невичерпними [...]. Деякі з тих подій не були задокументовані ні в офіційних звітах, ні у виданих книжках і матеріалах.

Подекуди це були розмови сам на сам, які все ж таки додадуть насвітлення чи пояснення до деяких подій і явищ останніх п'ятдесяти років, які довелось мені віддати нашій громадсько-політичній роботі”.

У ці п'ятдесят років вмістилися і смерть матері від сухот, яка народила шестеро дітей, троє з яких померло, і життя малого Коця (так у дитинстві кликали Миколу) у вуйка Івана якийсь час, успішне школярство у Ганківцях, Русові, Снятині, перші журналістські публікації у снятинській районній газеті, обрання головою новоствореного колгоспу Миколиного вуйка – Івана Остафійчука, а батька – бухгалтером, румунська окупація, проголошення Української Держави у Львові, “відділення Галичини від України і включення її до німецького генерального губернаторства”, голод серед гуцулів у 1942 р.

Тоді ж Микола Плав'юк вступив до юнацької Організації Українських Націоналістів і після від'їзду Осипа Зінкевича став фактичним керівником юнацтва, перебравшись до Коломиї після арешту кількох його товаришів. Як представник Коломийщини, взимку 1943–1944 рр. їздив на конференцію, яку зорганізував Український Центральний Комітет у Львові, де познайомився із професорами Зеноном Зеленим та Северином Левицьким.

На початку 1944 р. Микола Плав'юк поїхав до Косова, де “запізнався” із доктором Теодозієм Самотулкою, який був одним із керівників ВСУМУ, а опісля – керівником пластового юнацтва в Німеччині і США.

Перед вступом радянських військ на Західну Україну Микола Плав'юк відвідав рідний Русів, хвору маму, знову повернувся до Львова для підпільної боротьби, де потрапив до рук гестапо, потім (після допитів і звільнення) перебрався як підпільник на “Турчанщину”. Знову був заарештований. Знову відпущений. Із юнацьким загonom ОУН пішов у ліси в околиці Стопусян, де загін приєднався до формування “УПА-Захід”, з якого рятувався втечею, бо мав бути розстріляний як “мельниківець”. Добравшись знову до своїх, дістав доручення від Проводу ОУН увійти до Українського Національного Об'єднання (УНО), осередок якого містився у Відні.

В інформаційно-ліричному тексті книги знаходимо і згадки про зустріч Миколи Плав'юка навесні 1945 р. з отаманом Тарасом Бульбою-Боровцем і Олегом Штуль-Ждановичем, які щойно звільнилися із німецького концтабору. Вони й доручили йому разом з іншими членами ОУН включитися в ряди Другої Дивізії під командуванням полковника Андрія Долуда і повертатися з ними в Україну. “Тож, не гаючись, він прибув до Берліна, де в казармах і приміщалася та частина” (с. 79).

Добираючись із Берліна до Мюнхена, Микола Плав'юк разом з іншими членами ОУН, які були в Другій Дивізії УНА, потрапили у Західній Чехії до американців, бо вояки тієї ж дивізії пішли до табору для військовополонених.

“ – Бо, – казали вони, – генерал Шандрук має домовлення з американськими та англійськими військовиками, що вони вдарять по Радянському Союзу і звільнять від совєтів Україну.

Микола Плав'юк лише плечима стенув.

Йому вже досить набридла оця стара пісенька про те, що хтось прийде визволяти Україну. Що за наївність! Ніхто нікому не дарував волі. Кожен народ іде до неї сам, власною дорогою” (с. 83).

Від травня до серпня 1945 р. Микола Плав'юк працював у Мюнхені під Проводом ОУН. Тут же “успішно склав іспити і закінчив VIII клас української гімназії (німецькою мовою), одержавши 23 лютого 1946 р. “Атестат зрілості № 11” (с. 85).

Не покидаючи надії повернутися в Україну, порятунком від журби за рідною землею він вибирав працю, залучаючи до активної діяльності в ОУН молодих членів, співпрацюючи з провідними пластовими провідниками в Німеччині, належачи до пластового куреня “Лісові чорти”.

У цей же період познайомився із Ярославом Бойко – донькою професора Володимира Бойка, яка пізніше стала його дружиною.

“... Після закінчення середньої школи Микола Плав'юк записався на студії у Мюнхенському університеті. Та вже восени 1946 р. отримав доручення від Проводу нелегально перебраться через Австрію до Італії, щоб відвідати там українську громаду в Римі. А рівночасно й налагодити зв'язки з полоненими вояками Першої Дивізії УНА. Їх близько десяти тисяч перебувало тоді в таборі біля міста Ріміні”, – читаємо на с. 89 книги, ще раз переконуючись у тому, наскільки тісно особисте перепліталось у житті Президента із партійним, громадським.

Виконавши доручення Проводу і повернувшись із Італії, Микола Плав'юк активно включився в студії у Мюнхенському університеті та в громадське студентське життя, яке тоді процвітало в Мюнхені (див. с. 96), у 1946–1949 рр. “діяв у структурах організаційних “Двійках”, спочатку на студентському секторі, а опісля в загальноорганізаційному секторі в якості організаційного референта тереневого Проводу ОУН Німеччини, який очолював тоді доктор (лікар за фахом) Тома Лапичак. Морально наснажувало нас у нашій праці і те, що Україна офіційно стала співзасновником ООН” (с. 96–97).

Юнак стає учасником студентського ідеологічного товариства національного солідаризму “Зарево”. Як делегат Пласту нелегально їде у Париж. У травні 1948 р. після своєї доповіді про Євгена Коновальця зустрівся з полковником Андрієм Мельником, який “потиснув йому руку, мовивши:

– Мені сподобалася Ваша доповідь. Я надіюся на вас, друже” (с. 102).

У червні 1948 р. Микола Плав'юк розпочав також свій шлях подружнього життя із Ярославом Бойко, з якою за 48 років мав четверо дітей і дев'ятеро онуків.

А в наступному році успішно закінчив свої економічні студії.

На цьому етапі, як пише книжка, закінчилися “Дитинство”, “Юність” майбутнього Президента. Настала “Зрілість”. Усього ж перший том трилогії “Україна – життя моє” містить ще розділи: “Президент України про Президента УНР”, “На світанку”, “У своїй державі”, “Члени ПУН, обрані на відповідних ВЗУН”, “Президії Секретаріатів СКВУ, обрані на I, II, III Світових Конгресах Вільних Українців”, “Президії УНО 1956–1963 рр.”, іменний та географічний покажчики, список скорочень.

Основні ж віхи “зовнішньої” біографії Миколи Плав'юка на той час позначалися переїздом у Канаду, з'явою у радянській пресі його імені з ярликом прислужника імперіалізму, ворога народу, німецького агента, навчанням в університеті в Монреалі, роботою на “фірмі виробу консервних пушок”, фірмі Гната Поворозника, яка “працювала в м'ясній індустрії”.

“Цей час структуральних змін був доброю нагодою для М. Плав'юка виявити свої здібності як керівника-менеджера не лише в Канаді, де він, починаючи від найчорнішої праці в індустрії, здобув належну кваліфікацію, щоб стати президентом фірми “Essex Packers” у Канаді, а від 1988 року його як спеціаліста затрудували великі фірми США, які стали монополістами континенту” (с. 111).

Відчуваючи, що ця професія не була його “першою любов'ю”, все ж “Микола не нарікав. Навпаки, із великим запалом працював, послідовно пробивався на професійні вершини, став відомим спеціалістом у своїй ділянці” (с. 111).

Душа і серце ж його завжди належали українській політиці, де працював на громадських засадах, будучи фінансово незалежний, оскільки заробляв на хліб у м'ясній промисловості, хоча починав у Канаді із “замітання фабрики одягів”.

Колись Борис Грінченко говорив: “Патріотів у нас багато, а робітників мало”. Микола Плав'юк же, як бачимо, умів бути робітником і в прямому значенні цього слова.

Був активним в Українському Національному Об'єднанні (УНО) Канади, командантом пластунів Канади і Головою головного Пластового Проводу Сеньйорів.

Десять років він, тоді ще молодий чоловік, очолював Президію Українського Національного Об'єднання Канади, на ювілейному святкуванні з нагоди 25-річчя якого (у 1957 р., в Торонто) виступили полковник Андрій Мельник та Міністр закордонних справ Канади Пол Мартін.

Заклик Андрія Мельника об'єднатися українцям, розсіяним на усіх континентах, в одну світову організацію – знайшов багато прихильників в УНО Канади і дав початок створенню Світового Конгресу Вільних Українців.

На той час Микола Плав'юк працював уже і як заступник Голови Комітету Українців Канади, налагоджуючи і підтримуючи зв'язки з українцями Америки і всього світу, відвідуючи “стару добру Європу”, борючись проти політики російщення українського народу “так званим урядом так званої УРСР”, співпрацюючи з “Ідеологічно Спорідненими Націоналістичними Організаціями” (ІСНО), будучи одним із організаторів Світового Конгресу Вільних Українців, який відбувся 16–19 листопада 1967 р. в Нью-Йорку.

Цікавий факт: за день до його відкриття у Львові засудили В'ячеслава Чорновола за працю “Лихо з розуму”, яка справила велике враження на Миколу Васильовича: “Нам тут набагато легше працювати й організовуватися, нас не переслідують ані західноєвропейські, ані американські влади. Там же хлопці ходять “під сокирою”, і яку треба мати мужність і силу, аби ставати на про з могутньою державною машиною безжальної тоталітарної сили! Воістину – герої!”.

Саме із кінця 60-х рр. дійшла до України потужна дисидентська хвиля, серед репрезентантів якої Іван Дзюба, Панас Заливаха, Святослав Караванський, Василь Стус, Іван Світличний ...

Будучи вже генеральним секретарем Президії Світового Конгресу Вільних Українців, Микола Плав'юк і надалі разом з товаришами намагався налагоджувати не лише ідейно-політичні контакти з Україною, а й організаційно-оперативні, живі, всупереч усім намаганням КГБ зірвати їх (с. 144); організували демонстрації під будинком радянської місії ООН у Нью-Йорку, друкували матеріали про ситуацію в Україні у “Нью-Йорк Тайме”, розповсюджували антирадянські матеріали серед учасників сесій ООН.

У жовтні 1969 р. Микола Плав'юк як Генеральний секретар СКВУ відвідав країни Південної Америки – Бразилію, Аргентину та Венесуелу, де зустрічався з українськими діаспорами, з Президентом Аргентини паном Х.К.Онганіа, налагоджуючи їхню співпрацю зі Світовим Конгресом Вільних Українців.

У цей же час (через двадцять років після смерті мами) помер батько Миколи Плав'юка, а в газеті “Вісті з України”, яку видавала “кагебівська установа – товариство “Україна” українською й англійською мовами, з'явилася низка статей, які опісля були видані окремою брошурою “Два брати – два світи”.

“Мене змалювали як ворожу народів України постать, а мого молодшого брата Ярослава, що проживав в Україні, – як доброго громадянина, трудяшого, який працює на благо і добро нашого народу. Та брошура була своєрідним бумерангом і вдарила проти авторів. Бо вона заманіфестувала, що моя діяльність їм не лише не подобалася, але що вони проти неї активно виступають”, – згадує Президент (див. с. 153). У той же час брата Ярослава “вдома” не приймали до лав КПРС, не дозволяли навчатися в юридичному інституті, але коли брат Микола уже був членом Проводу Українського Національного Об'єднання в Канаді, прийняли в партію, почали нагороджувати грамотами, медалями, а після завершення будівництва комсомольської будови – Снятинської гідроелектростанції – несподівано включили в групу туристів-енергетиків для поїздки в Бельгію, Великобританію та Канаду, де брати й зустрілися.

Окрему лірично-драматичну частину книги становлять сторінки, на яких мовиться про листування між ними, зокрема, симптоматичний “Аркуш листа Миколи Плав'юка з Канади від 13 квітня 1960 р. до брата Ярослава в СРСР із слідами “опрацювання” (ремарками, підкресленнями) співробітниками відповідних органів, залишених на його полях та у тексті”, як-от: “[...] хочу бачити Україну самостійною. А що в тому поганого. Як може бути самостійний Китай, Югославія, Польща, то чому не може бути Україна! Чому в Україні в школах московська мова обов'язкова, а українська може бути вибрана в школі, але не мусить бути [...] (Підкреслення спецслужб). Над словом “московська” помітка – “немає такої”.

“Та ось прийшов лист від батька, – зазначає Микола Плав'юк, – який написав: “Я бачу, як іде переписка ваша, з якої навіває братня любов. Ви обоє одружені, маєте багато своїх занять, у вас немає часу на таку переписку, так що забудьте про неї”. Це був очевидний сигнал від батька, що така переписка була недоцільною, і я зробив з цього висновки і її припинив. Отак мудро порадив тато, і я йому дуже вдячний за те” (с. 156–157).

Тут же йдеться про інші провокації, організовані КДБ щодо Миколи Плав'юка, який через них мав проблеми і з американськими та канадськими представниками спецслужб, зі своїми родичами в Україні, про те, наскільки треба було бути пильним, щоби ті провокації зазнали невдач, щоби перехилити на свій бік брата Ярослава, який “переконався у фальшивості і злочинності комуністичних гасел та дій, покинув ряди комуністичної партії, і коли, ще до розпаду Радянського Союзу, вдруге зустрівся з Миколою, то це вже була щира і радісна зустріч двох рідних братів” (с. 158).

Далі у книзі – про подальшу діяльність Миколи Плав'юка на посаді Віце-Президента та Президента СКВУ; конгреси СКВУ; друкуються його спогади про зустрічі із Надією Світличною, Петром Григоренком, Леонідом Плющем, опубліковано звернення українських дисидентів до ООН, які доводило безпосередньо до Комісії ООН з прав людини Бюро СКВУ при ООН і персонально Микола Плав'юк, світлини на кшталт “Маніфестація української молоді. Нью-Йорк, США, 1978”, “Микола Плав'юк з активістами української громади в Австралії. Сідней, Австралія, 1981”, “Полковник Андрій Мельник. 1940-ві роки”, “Денис Квітковський. 1970-ті роки”, “Микола Плав'юк і Слава Стецько на відкритті пам'ятника св. рівноапостольному князю Володимирі. Лондон, травень 1988” ...

У “передсвітланковий час” України Микола Плав'юк продовжував обороняти українських в'язнів, релігію в СРСР–УРСР, його хвилювали проблеми Чорнобиля, справа українських радіопересилань в Україну через американські радіостанції, він

брав участь в організації Одинадцятого Великого Збору Українських Націоналістів, який уже втретє обрав його Головою Проводу Організації Українських Націоналістів.

“... 18 січня 1992 року після сорокавосмирічної вимушеної перерви Микола Плав'юк ступив на українську землю...” (С. 235). 18 травня 1993 р. Л. Кравчук на прохання патріарха української літератури Олесь Гончара надав М. В. Плав'юкові статус громадянина України.

У розділі “У своїй державі” разом із екскурсом у історію будівництва української держави розповідається уже про безпосереднє перебування Миколи Плав'юка в Україні, які зафіксовані і текстуально, і світлинами, серед яких: “На Першому Всесвітньому Форумі Українців в Палаці “Україна”. Київ, 1992”, “Делегати XII ВЗУНу біля хреста на могилі Олени Теліги і її товаришів. Київ, Бабин Яр, травень 1993”, “Указ Президента України Л. Кравчука “Про прийняття до громадянства України Плав'юка М. В. Київ, 18 травня 1993”, “Микола Плав'юк бере участь у виборах до Верховної Ради 2-го скликання. Київ, 1994”, “Микола Плав'юк і Леонід Кравчук на конференції. 1997”, “Михайло Горинь, Микола Плав'юк, Павло Мовчан”, “Президія Конгресу Української інтелігенції: Євген Сверстюк, Микола Плав'юк, Леонід Кравчук, Володимир Яворівський”, “Квіти до пам'ятника Тарасові Шевченку. Микола Плав'юк та Олесь Шевченко. 1998”, “Президія урочистого засідання з нагоди відзначення 70-річчя ОУН. Івано-Франківськ, 1999”, “Відвідини ВМС України. Севастополь, 5 вересня 2001”, “Канів, травень 2001”.

Впевнено й надійно увійшовши в українське життя молоді держави, Микола Плав'юк не раз зустрічається із Леонідом Кравчуком та Леонідом Кучмою, бере активну участь у державних та громадських справах, зокрема допомагає вирішувати питання церковно-релігійного життя України на міжнародному рівні.

У своїх інтерв'ю він говорить про тісну співпрацю із Миколою Жулинським, Іваном Курасом, Валерієм Смолієм, Левком Лук'яненком, Богданом Ступкою, Іваном Драчем, Юрієм Костенком ..., ділиться враженнями про відвідування східних та північних областей України, де його зустрічали “як останнього Президента УНР в екзилі” і де він відчув, “що серед патріотичного українського суспільства поняття українського націоналізму сприймалось багато ширше, ніж тільки членство в ОУН” (с. 274).

Самій же ОУН серед 120 політичних партій у сучасній Україні не залишалось нічого іншого, як діяти в концепції Ольжича: творити широкий націоналістичний рух, який не лише політичні, а й соціальні, наукові, виховні, церковно-релігійні, освітні, мовні проблеми ставить у такій площині, яка є зрозумілою для переважаючої кількості населення, – пише Книжка “Україна – життя моє”, “винуватець якої” – Микола Плав'юк – і далі займається питаннями єдності українського духу і духу України, України у світі і світу в Україні, організовуючи українські видавництва (як-от видавництво Всеукраїнського жіночого товариства імені Олени Теліги), бібліотеки (Бібліотека імені Олега Ольжича), журнали (“Розбудова Держави”, “Самостійна Україна”).

Довідковий апарат же самої книжки складається з іменного та географічного покажчиків, списку скорочень.

Оживлюють, пожвавлюють, інтимізують її сприйняття шістдесят кольорових фотографій-вклейок на крейдовому папері, зміст яких: від “Микола Плав'юк з дітьми Оксаною, Уляною і Нестором. Канада” (1960-ті рр.) – до “Мітинг біля Верховної Ради України на підтримку уряду Віктора Ющенка. Київ, весна 2001”, на якому Микола Плав'юк виступає. Поміж ними – і “В Українському посольстві в Аргентині. Буенос-Айрес, 1998”, і “Всеукраїнське Віче на Софійському майдані в День Собор-

ності України. 1992”, сімейна, товариська, офіційна хроніка життя цієї відданої ідеї людини – Президента Української Народної Республіки в екзилі – Миколи Плав'юка.

II. Другий том трилогічного проекту “**Микола Плав'юк: Україна – життя моє**”, ідея якого, керівництво яким та загальна редакція належать докторові історичних наук Володимирові Ляхощкому, а відповідальність за випуск Інні Білолипецькій, називається “**Микола Плав'юк. Особисто причетний. Вибр. ст., промови, інтерв'ю / Упорядники І. Білолипецька, О. Веремійчик, В. Ляхощкий, В. Чишко. 608 с. ; іл.**”.

Він “репрезентує відомого українського політичного і громадського діяча другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Миколу Плав'юка як визначного публіциста, блискучого оратора, полеміста [...]” (див. анотацію), не претендуючи на системність і вичерпність доробку, але охоплюючи широке коло проблем національно-демократичного руху української діаспори, становлення державності незалежної України, суспільно-політичного життя, безпосереднім учасником і організатором якого виступав автор.

Вступне слово – “Будівничий України (Кілька думок про автора і книгу)” написав голова Верховної Ради України першого та третього скликань, народний депутат України Іван Плющ, де він звертає увагу на “коректність викладу теми, відсутність найменшої спроби таврувати опонентів, їх шельмування, безапеляційних вироків”. “Він неначе гуру, наділений даром впливати на свідомість людей, на духовну життєдайність мас, який шукає погодження в загалі українців, духовної гармонії,” – зазначає політик.

Героєм українського відродження, якому “доля вручила почесний обов'язок приєднати Україну до України” називає його у своєму “Слові пошани до Миколи Плав'юка” на перших сторінках книжки народний депутат України, голова комітету з питань культури і духовності Верховної Ради України Лесь Танюк, зазначаючи, що “коли перша третина книги багато цікавіша для істориків, і деякі суперечності міжпартійних баталій належать здебільша минулому, то завершальна її частина, присвячена сучасній політиці, – читається як добрячий підручник політичного життя. Відточені дефініції, чіткі і прогнози, і глибокий аналіз, ясне бачення історичної перспективи – все це ще раз потверджує, що в особі Миколи Плав'юка маємо першорядного політика з філософським ухилом до осмислення історії і до макетування завтрашнього дня”.

Том містить дев'яност п'ять виступів, доповідей Миколи Плав'юка, виголошених із різних трибун і без трибун, статей, інтерв'ю, надрукованих у розмаїтих засобах масової інформації: від календар-альманаху “Нового шляху” 1953 р. – до літературно-художнього та громадсько-політичного журналу письменників України “Вітчизна” у 2002 р. (інтерв'ю під назвою “Не вбиваймо віру в Україну”). Тут же матеріали на кшталт “Липинський і гетьманці”¹, “З нагоди одного слова”², “Проблеми Світового Конгресу Українців”³, “СКВУ і політичні центри”⁴, “На черговому етапі”⁵, “Роля українців вільного світу у визвольних процесах України”⁶, “У 40-річчя закінчення Другої світової війни”⁷, “Промова, виголошена на сесії Верховної Ради України з на-

¹ Передрук з: Розбудова Держави. – 1954. – Ч. 2.

² Передрук з: Новий шлях. – 1964. – 8 лют.

³ Передрук з: Там само. – 1965. – 10 лип. – 11 верес.

⁴ Передрук з: Українське Слово. – 1969. – 31 серп., 7 верес.

⁵ Передрук з: Вісник СКВУ. – 1974. – Т. 1. – № 1.

⁶ Передрук з: Самостійна Україна. – 1976. – Ч. 9–12.

⁷ Передрук з: Там само. – 1985. – Ч. 4.

годи складання повноважень Державного Центру УНР в екзилі”⁸, “Промова на закритті сесії Ради ОУН”⁹, “ОУН – за національну і соціальну справедливість”¹⁰, “ХХІ століття – століття націоналізму”¹¹, “Ситуація в церковно-релігійній царині України” (друкується вперше), “Терор і глобалізм: час осмислення”¹².

У кожній статті дзвенить не лише емоційне переживання автором українських та загальносвітових подій, але й постійна готовність практично брати у них участь на боці українських сил. Практично і романтично ... Саме “останнім романтиком” назвав Миколу Плав’юка головний редактор газети “Українське Слово” Богдан Червак в однойменній статті про нього: “Микола Плав’юк був і залишається причетним до творення новітньої історії України [...]. Одного разу лікар, який оглядав малого Микола, сказав, що той не проживе й до тридцяти років [...]. Господь був до нього милосердний – зберіг життя. Ба більше: дав йому складну, подекуди драматичну, але цікаву долю. Він вистояв, бо робив добро. Невідомо, у які “скрижалі історії” попаде Микола Плав’юк. Але він – один з небагатьох, який був не лише свідком, а й творцем визначальних етапів нашої історії”¹³.

Цей молодий духом чоловік зараз очолює в Україні Організацію українських націоналістів (ОУН), фундацію ім. Олега Ольжича, а також видавництво ім. Олени Теліги, підтримує газету “Українське Слово”, журнали “Розбудова держави”, “Жіночий світ”, “Східний часопис” у Донецьку та “Український засів”. За допомогою мережі жіночих організацій ім. Олени Теліги та молодіжних “Зарево” намагається формувати націоналістичні кадри, маючи понад триста осередків у всіх областях України, включаючи Крим і Севастополь (див. с. 585).

“Наше завдання – зробити так, щоб Україну не ігнорували, а поважали і розглядали як рівноцінного партнера, а не як футбольне поле для задоволення своїх інтересів”, – каже Микола Плав’юк в інтерв’ю кореспондентові газети “Українське Слово” Ірині Копистинській – “Ця мрія вимагає праці, а не слів [...]. Хоч у молодому віці я покинув Україну, і 48 років проминуло, поки я повернувся на Батьківщину, все моє життя я працював і змагався за досягнення великої мети – вільної і незалежної Української держави”, – продовжує на звороті обкладинки другого тому “Україна – життя моє”¹⁴.

III. Третій же том Книги (*“Та долю іншу він обрав – душі неспокій”. На пошану Миколи Плав’юка / Упорядник В. Ляхощкий. 1088 с.*) ніби складений за морально-етичним принципом: “Скажи мені, хто твій друг, і я скажу тобі, хто ти”, пропонує збірку наукових і публіцистичних праць діячів вітчизняного політичного істеблішменту, науки, освіти, мас-медіа, письменницького корпусу, церкви, громадського і культурного життя, які присвячують свої дослідження “одному із яскравої плеяди національної еліти Миколі Плав’юку”.

“Президенти України: Леонід Кравчук, Леонід Кучма; Верховна Рада України: Іван Плющ, голова, Володимир Литвин, голова; Фракція “Наша Україна”: Віктор

⁸ Передрук з: Розбудова Держави. – 1992. – № 3.

⁹ Передрук з: Українське Слово. – 1998. – 7 трав.

¹⁰ Передрук з: Дніпро. – 1998. – № 11.

¹¹ Передрук з: Матеріали і документи XV ВЗУН. – Київ, 2000.

¹² Передрук з: Українське Слово. – 2001. – 11–17 жовт.

¹³ Українське Слово. – 2002. – 13–19 черв.

¹⁴ Українське Слово. – 2002. – 4–10 квіт.

Ющенко, голова; Комітет з питань державного будівництва і місцевого самоврядування: Анатолій Матвієнко, голова; [...] Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України: Микола Жулинський, директор; Інститут історії України НАН України: Валерій Смолій, директор, Станіслав Кульчицький, заступник директора; [...] Всеукраїнське братство вояків ОУН-УПА імені Романа Шухевича: Михайло Зеленчук, голова; [...] Національна Спілка письменників України: Володимир Яворівський, голова; [...] Ліга українських жінок: Дарка Гусяк, голова; [...] Національна академія оборони України: Володимир Голубко, начальник; [...] – читаємо у “Tabula gratulatoria” видання, де поряд із цими названо ще 126 громадських та суспільно-політичних інституцій України, які “висловлюють почуття глибокої шани і вдячності Миколі Плав'юку “за самовіддане служіння своєму народові”.

Тут же й вірші-присвяти Миколі Плав'юкові – Світлани Йовенко (“Україні”) та Миколи Лукова (“Благовіст”), де, зокрема, є такі рядки:

*Над Києвом урочі дзвони.
У синім небі – голуби.
Тризуби, стяги та ікони,
Дух непокори й боротьби.*

*Киплять, шумлять людські колони,
Жадають кращої судьби,
Чужинські нехтують закони
Як символ рабства і ганьби.*

Сама ж книга, статті у якій зібрані за розділами “Україна на зламі епох”, “Регіональна політика та місцеве самоврядування в Україні”, “Наука”, “Освіта”, “Історія”, “Культура”, “Релігія”, “З когорти національної еліти”, може безперечно слугувати авторитетним культурологічним підручником для вузів України.

Серед сотні публікацій у ній і обіцянка упорядників надрукувати окремим виданням статті, запропоновані авторами, але не опубліковані в цьому збірнику, суб'єктивно виокремлюємо: “Україна перед майбутнім” Ігоря Юхновського, “Україна – тернистий шлях до демократії” Віктора Ющенка, “Суспільні трансформації і політичні науки: підсумки і уроки” Івана Кураса, “Наука в Україні та розбудова держави” Олега Романіва, “Києво-Могилянська Академія: стратегія відродження і розвитку” В'ячеслава Брюховецького, “Острозька академія в історії української освіти та культури” Ігоря Пасічника, “Історія, оркестрована на людські голоси: спогади, щоденники, листи” Михайлини Коцюбинської, “Драма народу – урок історії” Раїси Іванченко, “Церковна справа – питання національної безпеки Української Держави” патріарха Філарета (Денисенка), “Про національний контекст сучасної ікони” Дмитра Степовика, “Загадка смерті Михайло Грушевського” Юрія Шаповала, “Мирослав Ірчан: повернення” Володимира Качкана...

“... Петербурзька поетка Зінаїда Гіппіус, дружина письменника Дмитра Мережковського, нащадка полковника часів “Гетьманщини святої” Мережка, навчителька тоді ще зовсім молоденької початківки Олени Теліги, писала на еміграції: “Ми не у вигнанні – ми у посланні”. Президент Української Народної Республіки в екзилі – Микола Плав'юк перебував, отож, не у вигнанні, а в посланні – в загальноісторичну та спеціально політичну прийдешність України”, – пише у своїх “Нотатках з приводу

одного національно-історичного сюжету”, поміщених на с. 1080–1082 книги доктор мистецтвознавства, професор Вадим Скуратівський, вважаючи, що “Микола Плав’юк усією ціною своєї біографії – і політичної, і всієї іншої — зберіг коштовну символічну скриньку незалежної української державності, здобутої колись насамкінець довжелезного національно-культурного, загальноісторичного і власне політичного процесу і невдовзі, здавалося б, втраченої назавжди”.

Політична столиця України таки на правду переноситься до Києва, а жест передавання повноважень Миколою Плав’юком “суверенному керівництву” Української держави, “здійснений при щонайактивнішому посередництві Миколи Васильовича Плав’юка, має назавжди залишитися – і напевне залишиться – у національній пам’яті” (див. с. 1082).

*Вирій відмінено. Хижих птахів нібито вигнано із гнізда ...
Хоча не збільшується і співочих.
Зменишлася, здається, лише кількість “зозуль”.*

Світ, з якого “прилетів” Микола Плав’юк, також став тепер неспокійний. Єдиний світ, до якого належать усі нації, усі ми, бо світ, який ми любимо, – то ми.

Три томи Книги Життя Миколи Плав’юка, який на звороті обкладинки третього тому крім усіх безміру інших благ, бажає народові України, “аби уже ніколи не було потреби, щоб Президент чи Уряд України були змушені діяти у вигнанні”, – то ми, то ми ... то – Він, бо і Він, хто сказав: “Україна – моє життя”, – то ми ...

Отож, щиро рекомендуємо ці три томи “ширшому колу громадськості України”, а також – як програмні посібники з громадянської вірності, патріотизму, толерантності – навчальним закладам, в яких і чужого навчаються, і свого не цураються ...

Стаття надійшла до редакції 8.09.2004

Прийнята до друку 29.01.2005